

Összefoglaló

A civil információs napon három, témájában eltérő, ugyanakkor a lokális cselekvési térben koherens problémakört tárgyaltunk. A civil szféra települési jelenlétét, aktivitását meghatározó műhelymunka témakörei a Mecsekvidék Egyesület 2024-2027-es Helyi Fejlesztési Stratégiájában rögzített szempontok alapján kerültek meghatározásra.

A műhelybeszélgetések témaspecifikus szempontrendszer alapján zajlottak, ekként eredményeik nem egységes szerkezetűek. Az orientáló beszélgetések elsődleges céljai közé soroltuk, hogy a résztvevők önmaguk szerepét és helyzetét ne rutin-szerűen közelítsék meg, így a helyi társadalmi térben megjelenő valós kihívások és a cselekvések oksági összefüggéseinek feltárását szorgalmazzuk. Fontos, hogy a civil /önkormányzati projektek előkészítéseként szélesebb horizontot vizsgáltunk, jellemzően nem egyes települési helyzetek, hanem általánosan megragadható civil „gondolkodás” rögzítésére törekedtünk, ami a közeljövőben megvalósuló mikrotérségi munkát alapozhatja meg.

Az eredmények alkalmasak arra, hogy a pályázók saját LEADER programjaik tervezése során valós helyi erőforrásaikra támaszkodva, a detektált hiányokra és kihívásokra keressenek válaszokat.

A vártnál nagyobb létszámú részvétel mellett és tervezettnél rövidebb időben zajlott a munka. A résztvevők kifejezetten nagy aktivitást mutattak, számos jógyakorlattal és tapasztalattal gazdagították egymást, ami újfent felhívja a figyelmet a hálózati munka keretein belül a „civil platform” létrehozásának szükségességére.

I. Civil szervezetek társadalmi szerepvállalásának erősítése, kapacitás és szervezetfejlesztés, önkéntesség műhely

Témavezető:

Dóri Éva közösségfejlesztő, közművelődési szakértő, PTE-BTK HFMI tanársegéd

Bevezető:

A témaasztalnál meghatározott szempontok szerint, indirekt kérdésekkel közelítettünk a civil szféra mindennapi tevékenységeihez és problémáinak azonosításához. A felvezetőben négy vizsgálati szempontot vázoltunk az alábbiak szerint:

- Miért fontos számunkra a civil szervezetek (jelen)léte egy-egy település/térség mindennapjaiban?
- Milyen „ügyek” / projektcélok mentén szerveződhet egy közösség? (*Hogyan szerveződik, mi a „hajtóerő”?*)
- Milyen korlátok / gátak azonosíthatók a települési munka során? (*Milyen akadályokba ütközünk a célok megvalósítása során?*)
- Milyen típusú projekttevékenységek segíthetik a szervezeti munka helyi megerősítését, szerves beágyazódását? (*Ezek hogyan reflektálnak az ügyeinkre, kihívásainkra? Hogyan érvényesül a helyi erőforrások bevonása, érdekeltség, aktivizálás?*)

A közös véleményalkotás-formálás során hangsúlyoztuk, hogy nem konkrét szervezet által megvalósított „programokra”, hanem a közösségben betöltött szerep(ek)re és funkciókra, a külső és belső aktori motivációkra kívánunk fókuszálni. Ennek célja, hogy megfogalmazzunk összefüggő, egymáshoz kapcsolódó – sok esetben „rejtett” vagy kevésbé artikulált – érték(rend)eket, továbbá azokat az eszközöket, melyek aktori céljaink megvalósulását szolgálják.

A szerepvállalás kérdéskörét mindenki a maga nézőpontjából közelíthette meg, ami rendkívül plurális összképet adott a beszélgetéseknek. A civil szféra jelenléte a lakosság aktív-cselekvő részvételét, részvételi képességét is tükrözi. **Tudatosítanunk szükséges, hogy a megvalósuló / megvalósítandó programok e képesség megőrzésének és fejlesztésének elsődleges eszközei**, ekként a megoldási lehetőségek feltárására helyeztünk még hangsúlyt. A lakosok által megvalósuló helyi „partnerség” az erőforrások kiaknázását és a kooperatív képesség növelését célozza.

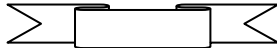
A műhelymunka során a fent jelzett négy kérdésre adott válaszokat konszenzussal rögzítettük, alkalmat adva nyílt és konstruktív vitahelyzetek megélésére is. A különböző nézőpontok közös értelmezése érzékelhetően fokozta a csoportaktivitást.

- *Miért fontos számunkra a civil szervezetek (jelen)léte egy-egy település/térség mindennapjaiban?*
 - a település motorja
 - kontroll szerepkör
 - közösségteremtő erő
 - települési öntudat
 - értékek továbbadása
 - személyes kapcsolatok hálójának (társadalmi tőke)
 - hagyományok felelevenítője
 - helyi humán erőforrások aktivizálása: önkéntesség és szakértelem (kulturális tőke)
 - aktív állampolgárság „közege”
 - nem intézményesült oktatás
 - lokális hiányok pótlása
 - generációkon átívelő összefogás
 - személyes és közösségi érdekek érvényesítése
 - értékrend / a normatív „határok” kijelölése és megtartása
 - rugalmas mozgástér (önkormányzati működéssel szemben)

- *Milyen „ügyek” / projektcélok mentén szerveződhet egy közösség?*
 - közvetlen és közvetett (érzelmi) érintettség
 - közös érdekek képviselete
 - közös célok megvalósítása
 - aktív szerepvállalás
 - hagyományok megélése
 - identitás-hovatartozás / azonosságtudat megélése
 - összefogás ereje
 - példamutatás

- *Milyen korlátok / gátak azonosíthatók a települési munka során?*
 - bezárkózás-elszigetelődés
 - önérték érvényesítése
 - közösségi színterek és intézmények megszűnése
 - „kovász ember” hiánya (híd a lakosok, generációk között)
 - anyagi erőforrások (gazdasági tőke) hiánya
 - nincs / gyenge kommunikáció
 - nagyváros közelsége
 - áthidalhatatlan generációs különbségek
 - szükséges / korszerű kompetencia (tudás) hiánya

- közösségi (tervező-fejlesztő) szakember hiánya
 - régi-új lakosság / kül- és belterületi lakosság elkülönülés, más szokások, kulturális / életmódbeli különbségek
 - a szervezet „előregedése”, utánpótlás hiánya, (érdekvesztés?)
 - szervezeti „eltévelyedés” (bürokratív, hierarchikus működés)
- Milyen (általános) projekttevékenységek segíthetik a szervezeti munka megerősítését?
- helytörténeti fókusz
 - jeles napok, ünnepek
 - nemzetiségi kultúra
 - népviselet/néptánc hagyományok generációs átörökítése
 - közösségi fotókiállítások (tematikus)
 - helyi riportok készítése (élő emlékezet, tudás megörökítése, továbbadása)
 - új közösségi „terek” (pl. kertmozi)
 - népfőiskola – helyi tudástár
 - széles körű nyilvánosság
 - helyi fórumok – helyi ügyekkel a fókuszban
 - hagyományteremtés (új „hagyományok”)
 - önkéntesség elismerése / elismertetése / megbecsülés
 - kompetencia hiány pótlása (fiatalok, szakemberek bevonása)
 - interaktív helyzetek biztosítása

II. Generáció közötti párbeszéd és együtt működés erősítése szekció beszámoló

Témavezetők:

Knyihár Éva közösség(sz)építő

Török Bettina öregedéskutató, a P-AGE Tudatos Öregedés alapító

Bevezető:

Napjainkban 6 generáció él együtt. Újra kell gondolnunk a generációk közötti konfliktusokra adott válaszainkat. Ehhez a különböző generációknak tanulni kell egymástól és meg kell találni a hatékony kommunikációs formákat, együttműködési rutinokat a családon belül éppúgy, mint a helyi közösségeinkben, iskoláinkban, munkahelyeinken. A kihívásokra csak összefogással, együttesen van esély megtalálni a megoldásokat, valamint újfajta konszenzusokra és együttműködésekre van szükség a generációk között.

Az asztalnál 3 körben zajlottak a beszélgetések. Minden beszélgetés az asztalgazda által felolvasott gondolatébresztő megállapítással kezdődött. A hozzászólásokban kértük, hogy a résztvevők a saját élethelyzetükből és települési tapasztalataikból hozzanak minél konkrétabb példákat, de akár megoldási javaslatokat.

A jelenlévők hozzászólásait településenként rendszereztük, segítő a közeljövőben megvalósuló mikro-térségi műhelymunkákat.

1.) kör:

Dédszüleink idejében természetesnek számított a többgenerációs együttélés. Az idősebb és fiatalabb generáció között nem volt ekkora szakadék.

Cserkút:

- Gyűttmentek – beköltözők: nincs kire támaszkodnia, míg a településen mindenki ismer mindenkit, mindenki számíthat mindenkire
- Ha aktív vagy és nyitott, és figyelsz másokra, akkor van esélyed
- megfigyelhető, hogy újra élnek együtt generációk
- tudjunk és akarjunk időt szakítani a közösségre
- erős közösség kiépítéséhez sok erőforrás szükséges
- önkéntesen működő jó gyakorlatok: traktoros Mikulás (a gyereklelkületű felnőttek is kapnak ajándékot), Aktív Nagyi Klub, Örömtánc
- szülők támogatása összeköltözéssel
- hiányzik: együttműködések, nem hosszútávúak, a jó kezdeményezések szétfolynak, nincs kommunikáció, nem strukturáltak a jó gyakorlatok és programok
- lát működni természetes szövetséget pld. a nagykis és a nagycsaládosok között
- nehézség: hosszútávon a vezetők szerepeinek változása az idővel → struktúra szétesik
- sok a teher a középgeneráción és az időseken
- az életutak változnak, kitolódik a családalapítás és a nyugdíj...stb. ez hozzájárul a szakadékhoz
- tisztelet, gesztus: idősek vendégül látása
- család szolgálja a mintákat
- Nagy a szakadék (ez is mélyíti) digitális világ miatt. Az öregek nem tudnak olyan gyorsan változni, ahogy fejlődik ez a világ. (Pl. Internetcsalók, eszközök kezelése... stb.) Ezzel érdemes lenne kis közösségekben és térségi szinten is foglalkozni. Jó köldökzsinór lehetne a generációk összekötésére egy-egy ilyen jó stratégiával összerakott hosszabb távú programcsomag.

- A sok, egy találkozási program, esemény... stb van a falvakban, ami nem alkalmas arra, hogy közösség alakuljon, ahhoz több olyan egymásra épülő foglalkozásra lenne szükség, ami így építené a közösséget.

Kővágószőlős:

- stabil pont a nagyon aktív Nyugdíjas Klub, a baba-mama klub most nem működik
- jó gyakorlat: Halloween intergenerációs közösségi program
- sok a betelepülő, feszültség forrása, a régiek nehezen fogadják be az újakat
- oktatási intézmény hiánya – iskola, mint közösségi szocializáció színtere, mint közösségi tér
- vannak jól működő generációk (idősek), akik kapnak támogatást az önkormányzattól
- szakemberhiány: közösségszervező
- jó gyakorlat: Nyugdíjas Klub örökbe fogadott egy általános iskolai osztályt, végig kísérte őket

Orfű:

- elöregedő települések vannak a környéken
- van átjárás a települések között a különböző generációk találkozására, ez szervezeten működik
- az együttműködésekre való törekvés fontos, egymás támogatása ÉRTÉK
- ellentétek feszülnek a betelepülők és a régiek között
- örülni kellene a betelepülőknek, támogatni őket

2.) kör:

Sem az idős sem a fiatal korosztály nem támaszkodhat a hagyományos társadalmi szerepek forgatókönyveire és az együttműködés tradicionális normáira.

Pogány:

- jó gyakorlat: önkéntes Tűzoltók – gyerekekkel a locsolás hagyományának megőrzése
- helyben-maradás támogatása: a fiatalok maradjanak a szüleik mellett támogatása
- cél: idősbárát településsé válni, generációkat összekapcsolni

Gyód:

- hagyományőrzés támogatása az önkormányzat részéről, a gyerekekkel való megismertetés a cél
- gyűttmentek beilleszkedésének és befogadásának támogatása

Egerág:

- Hagyományőrzés – Luca nap (idősek-gyerekek 100-120 fő)

Szalánta:

- családi minta fontossága a gyerekek számára: idősek/családtag ápolása, gondozása a családban
- probléma: távolság, elfoglaltság
- külső kényszer miatt költöznek össze generációk + ÉRDEK
- hagyományos szerepek elmosódtak
- kultúra kell az együttéléshez, ezt meg kell tanulni
- közös érdeklődés fontos, ez lehet a kulcs
- az idősek értéket képviselnek / tudásátadás, egymástól tanulás

3.) kör:

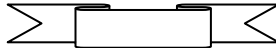
A társadalom változásai nyomán a nemzedékek közötti kapcsolatok megváltoztak, nőttek a generációk közötti különbségek. Ha nincs meg a generációk közötti kapcsolat az veszélyezteti a társadalmi összetartozást.

Kozármisleny:

- a település régi részére ez nem igaz, a generációk együtt élnek, de külön bejárattal. Ez jelenléte és támogatást jelent. Ez nem valamiféle tudatosság, hanem így alakult, bővítik a meglévő házat a következő generációnak. (2-3 generáció is él együtt)
- a családi minta nagyon meghatározó, és a személyiség is meghatározó

Romonya:

- szerepek összekeverednek
- tisztelet hiánya
- kultúra kell az együttéléshez
- kommunikáció a generációk között
- a megtapasztalás is fontos: megtapasztalni, hogy élmény együtt lenni
- szerepek átalakulása: az idősek énidőre vágnak és nem feltétlen unokázni
- mozaik családok, időskorba került sok elvált
- időseket nehéz kimozdítani – érdek és élmény kell hozzá
- motiváció a kapcsolódásra: tanulás, tudás átadása
- kézművességgel kapcsolatos tevékenységek
- bartell megoldások
- kooperáció
- kisokos – tudástér online: ki mivel foglalkozik, mihez ért, mit tud betenni a közösségbe

III. Erőforrások a civil térben – települési és térségi együttműködés erősítése

Témavezető:

Bognár Csaba, pszichológiai mentor, a Pécsi Playback Színház vezetője

Bevezető:

A településen belüli és a települések közötti együttműködésből származó értékekre, az együttműködés nehézségeire, valamint a gyakorlati megvalósulás tereire fókuszáltunk a műhelymunkában, miközben megismertünk a jelenlévők által jó gyakorlatként működő összefogásokat is.

A műhelymunkát egy rövid bemutatkozással kezdtük, hogy megkönnyítsük a résztvevők közötti együttműködést. Az volt az alapkoncepció, hogy a lenti 4 szempontot sorrendben vizsgáljuk, de a résztvevők egy része, ahogyan melegegett rá a folyamatra egyre tágabban és bátrabban asszociált, ezért nem ragaszkodtunk szigorúan a kérdések sorrendjéhez, hanem felírtuk a válaszokat a megfelelő halmazba. A műhelymunkában elhangzottak szerint az együttműködés településen belül és térségen belül is nagyon fontos, melynek erősítésére próbálkozások történnek, de nincs meg a kialakult rendszere, tere. Hiányzik sok esetben a motiváció, az együttműködéshez szükséges emberi tényező, eszközrendszer, pénzügyi forrás. A résztvevők egyetértettek abban, hogy szükséges találkozási pontok (fórumok, rendezvények, programok, közösségi kávézók, bemutatók stb.) megteremtése településen és térségen belül, fontos a civilek folyamatos képzése, jó gyakorlatok ismertetése. A résztvevők effektív magas létszáma és a rendelkezésre álló idő rövidege csökkentette az esélyt, hogy minden résztvevő megfelelő mennyiségben és minőségben tudjon reagálni a kérdésekre. Ezzel együtt is a folyamat beváltotta a hozzá fűzött reményeket, mivel találtunk olyan közös nevezőket, amik jó alapként szolgálnak a megkezdett munka folytatásához, kibontásához.

A felvezetőben az alább négy vizsgálati szempontot vázoltuk a résztvevőknek:

- Miért fontos számunkra a civil erőforrás egy-egy település/térség mindennapjaiban?
- Milyen „ügyek” / projektcélok mentén jönnek létre együttműködések?
- Milyen korlátok / gátak azonosíthatók a kooperációs folyamatokban? *(Az akadályok forrása.)*
- Milyen típusú projekttevékenységek segíthetik a kooperatív szemlélet megerősítését, szerves beágyazódását? *(Ezek hogyan kapcsolódnak ügyeinkhez, kihívásainkhoz? Hogyan érvényesülhet az együttműködés?)*

1.) Miért fontos a civil szervezeti együttműködés (erőforrás) egy-egy település/térség mindennapjaiban?

- A kapcsolat érték – kapcsolati tőke fontossága
- A folyamatos változások, a megújulás miatt fontos az erőforrások számbavétele
- Jó gyakorlatok megismerése – a tudásátadás, tanulás egymástól (tésztaház, tűzoltó egyesületek, hittantáborok stb.)
- Együttműködésben nagyobb forráshoz lehet jutni
- Az együttműködéssel presztízst lehet teremteni, növelni
- Az együttműködés értékteremtő,
- Az együttműködés fejleszti, erősíti a szolidaritást egymás iránt
- Az együttműködés segít abban, hogy ne legyen széthúzás
- Az együttműködés erősíti az identitást
- Az együttműködésben ember az emberrel találkozik, a személyesség megjelenése és fontossága

- Az együttműködés fejleszti bennünk a nyitottságot, az önkéntes tevékenységre irányuló készségünket
- Az együttműködésben megélhetjük az alkotás örömét
- Az együttműködés gazdagítja a települést, a térséget
- Az együttműködés építi a közösséget, a közösség a település lételeme
- Az együttműködés erősíti a generációk közötti kapcsolatrendszert
- Az együttműködés inspiráló, ötleteket adó
- Az együttműködés tapasztalatgyűjtéssel jár
- Az együttműködés példaadó, szemléletformáló
- Az együttműködés erősíti a valahova tartozást, az „otthon lenni valahol” életérzést
- Az együttműködés fejleszti az érzelmi intelligenciát
- Az együttműködés lehet kapcsolódási pont (pl. Árpádkori templomok köré szerveződő programok)
- Az együttműködés erősíti az érdekérvényesítő képességünket
- Együttműködni – egyszerűen együtt lenni, együtt eltölteni az időt, amiben jó lenni

2.) Milyen „ügyek” / projektcélok mentén jönnek létre együttműködések?

- Helyi termék népszerűsítése
- Szolgáltatások szervezése, működtetése
- Helyi kultúra jobb megismertetése – térségi kulturális programok, rendezvények szervezése, azon való részvétel
- Nemzetiségek közötti párbeszéd, együttműködés (táncsoportok, énekkarok bemutatkozása stb.)
- A helyi, térségi értékek megismerése, megosztása
- Közös rendezvények szervezése
- Helyi és térségi értéktárak megismertetése
- Szellemi értékek megismerése, megőrzése, továbbadása
- Helyi, térségi adatbázis létrehozása (kulturális csoportok, rendezvények stb.)
- Települési, térségi hálózatosodás – problémamegoldó képesség növelése
- Generációk együttműködése (közös mézeskalács sütés, kertészkedés stb., nyugdíjasok örökbe fogadtak egy osztályt, annak végig kísérték a mindennapjait Kővágószőlős)
- Szomszéd települések „jószomszédsága”
- Kistérségi vetélkedők
- Jó példák, tudás tovább adása
- Elemző beszélgetések tartása – tréningek szervezése
- Közvélemény kikérése
- A közösség-szervezők nem megfelelő szakemberek

3.) Milyen korlátok / gátak azonosíthatók a kooperációs folyamatokban?

- Közömbösség
- Alulinformáltság
- Irigység
- Féltékenység
- Bezárkózottság
- Integráció hiánya – befogadói készség hiánya „Ne csak lakjál éljél is a településen”
- Motivátlanság
- Forráshiány
- Bürokrácia

- Jó vezetők hiánya
- Nehéz kimotozítani az embereket a komfort zónájukból, kényelem
- Személyesség hiánya
- Széthúzás
- Együttműködés hiánya civilek és civilek, civilek és az önkormányzat között
- Ellentétek önkormányzat és civilek között
- Önkormányzatok közötti feszültségek
- A politikai hovatartozás mint meghatározó tényező – a civilek elvileg politikamentesek
- Információáramlás hiánya
- Kommunikáció hiánya
- Korábbi ellentétek megjelenése
- Nincs közösségi fórum
- Önös érdekek érvényesülnek
- Tőgondozás-utókövetés hiánya

4.) *Milyen típusú projekttevékenységek segíthetik a kooperatív szemlélet megerősítését, szerves beágyazódását?*

- Értéktárak helyi és térségi
- Térségi adatbázis létrehozása (civilek, kulturális rendezvények, értékek stb.)
- Helyi, térségi bemutatkozó programok
- Településszintű bemutatkozó anyag
- Kistérségi vetélkedők
- Jó vezetők képzése
- Közösségi kávézók hálózatban való működtetése
- Környező települések bemutatkozó programjai
- Programok, kiállítások körbevitele
- Népviselő napja
- Falujárások – szomszédolások – „Gyertek hozzám vendégségbe” program
- Térségi civil fórum
- Programok egyeztetése, helyi, térségi szinten
- „Szabad péntek” sorozat – Abaligeten a civilek bemutatkozás
- Árpádkori templomokra ráfűzött kulturális, történelmi programsorozat
- Képzések – népfőiskolai program, szabad egyetem stb.
- Civil kerekasztal